

Kronikk

KRONIKK: Simen Ekern
Telefon: 22 31 08 56
Skriv til: kronikk@dagbladet.no
Kronikk lengden er fra 6000 til 7000 tegn.
Kronikken på nett: www.dagbladet.no/kronikk

Statens globalisering

KRONIKK

Stein Tønnesson

Institutt for fredsforskning (PRIO)

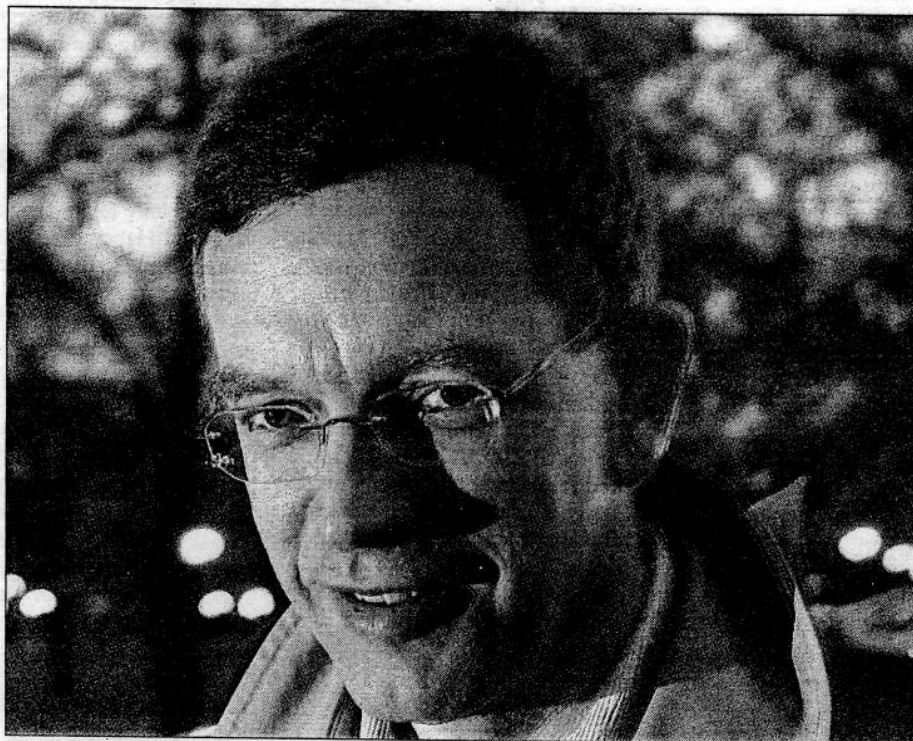
DET ER EN myte at overnasjonale og transnasjonale institusjoner overtar statens rolle som følge av globalisering. Statens rolle bare endrer seg. Det blir vanskelig å skille mellom innen- og utenrikspolitikk. Ytre forhold påvirker de indre enda mer enn før. Derfor må staten øve internasjonal innflytelse. Når politikere ønsker seg et «anderledesland», blir det ikke for å skjerme seg, men for å markere en global profil. I det økende internasjonale samkvem er staten en viktig aktør. Det tradisjonelle diplomati med dets konfidensielle innberetninger viker for multilateralt samarbeid og koordinerte PR-fremstøt i den globale offentlighet. Nasjonen blir en global merkevare, som på Lillehammer i 1994 og Beijing i 2008.

BLIR STATEN mindre nasjonal? Forholdet mellom stat og folk løsere? Kanskje. Det er vanskeligere å skape et nasjonalt fellesskap når alle kan se all verdens TV, sende e-post til hvem de vil og når engelsk språk dominerer bevissthetsdannelsen. Men land med et tett stat-folk-forhold har fortsatt store fordeler. De kan få skape respekt for loven, og det trengs for å trekke til seg investeringer. De kan lettere skape blest om sin egenart. Og de har lettere for å opprettholde et levende demokrati. Her er et paradoks. Globaliseringen gjør det vanskeligere å være nasjonalstat, men opphever ikke dens fordeler. En vellyktet nasjonal markedsstat bygger på fellesskapets idé, men er samtidig utadvendt. Verdens ledende markedsstat USA kombinerer multikulturell åpenhet med sterke nasjonale visjoner. Singapore gjør noe som ligner. Japan sliter med å være åpen nok. Tyskland, Frankrike og Storbritannia har vansker med å kombinere det nasjonale og europeiske. Lille Finland har skaffet seg en markedsstatlig identitet med et utvetydig Europa-engasjement, tydelig nasjonal design og et effektivt makkerskap mellom regjering og et globalt konsern (Nokia).

MARKEDSSTATEN KAN godt være nasjonalistisk. Se på Italias Silvio Berlusconi og Thailands Thaksin Shinawatra. Begge har sterkt velgertekke. Begge kombinerer penger og politikk. Og de frir like hemningsløst til nasjonalfølelsen som Mussolini og Pibulsongkram gjorde for 70-80 år siden, men nå er de ikke ute etter nytt land i Nord-Afrika, Laos, Kambodsja eller Malaya. Nå slåss de for markedsandel. Thaksin peiler seg inn mot det veldige kinesiske markedet. Samtidig kjører han beinhardt mot muslimene i sør, som har å finne sin plass i hans nasjonale prosjekt.

Nasjonalismen har så langt fra utspilt sin rolle. Men nasjoner kan ikke skjerme seg fra hverandre. De kan ikke stenge grensene eller melde seg ut av kapitalismen. De må konkurrere på verdensmarkedet – samtidig som de trenger en orden seg imellom.

HVORDAN VIL VERDEN være ordnet om hundre år – hvis det i det hele tatt blir orden? Staten vil fortsatt stå sentralt. Vi får ikke noen orden bygd på selskaper eller såkalte «sivilsamfunn», selv om disse – og mediene – vil påvirke statenes og de multilaterale institusjonenes politikk.

NY VERDEN: Globaliseringen minsker ikke statens betydning, skriver Stein Tønnesson.

Foto: Arne V. Hoem

Tre løsninger konkurrerer. Den første er de skiftende koalisjoner, med stater som står fritt til å inngå kortsiktige samarbeidsforhold seg imellom. Det er de amerikanske nykonservatives ideal fordi de tror at USA i en fri og ubundet verden kan bevare sin enestående makt. Utenriksminister Condoleezza Rices visjon er «maktbalanse til fordel for frihet». Det er ikke noen likevekt mellom stater. I stedet er det en «balansert ulikevekt» der USAs vekstkål alltid veier tyngst.

Den andre løsningen er regional, en serie fasttømrede byggverk med en løs overbygning. Globale avgjørelser må fremforhandles mellom regionene. EU nyter beundring i store deler av verden. Europas tett integrerte samarbeid inspirerer. Likevel er det vanskelig å tro på en regionalt basert orden. Det finnes nemlig bare ett EU. I Amerika dominerer USA så til de grader at de andre heller vil stå fritt eller definere seg som søramerikanske. Og i Asia er forholdet mellom Kina, Japan og India fortsatt så preget av mistillit at vi ikke i overskuelig fremtid kan få noen Asiatiske Union. Trolig vil USA og EU dominere verden lenge ennå, med arbeidsdeling – og rivninger – seg imellom. Resten av verden vil fortsatt definere sin globalpolitikk i forhold til EU og USA.

SPØRSMÅLET ER DA om den tredje løsningen, FN-løsningen, kan virkeliggjøres. Den institusjonaliserte multilateralismen er alle småstaters hjertebar. Og i september skal FN holde toppmøte med sikte på å reformere seg selv etter anbefalinger fra et multinasjonalt høynivåpanel – ledet av Thailands Anand Panyarachun. Panelet vil styrke FN's sekretariat, opprette en fredsbyggingskommisjon, styrke FN's sosiale og økonomiske kommisjon og dessuten reformere Sikkerhetsrådet. Det skal både bli mer representativt og mer beslutningsdyktig. Panelet har lagt frem to alternative forslag til sammensetning av Sikkerhetsrådet, som begge er tilstrekkelig moderate til å

kunne realiseres. De bygger på lik fordeling av seter mellom fire regioner: Amerika (nord og sør), Europa (med Russland), Asia og Stillehavet, og Afrika. Afrika blir overrepresentert i forhold til befolkning, Asia sterkt underrepresentert. Europeerne ønsker seg FN-reform. Men når president Bush har nominert den udiplomatiske ideologen John Bolton som sin nye FN-ambassadør, lover det dårlig for høstens toppmøte. Kofi Annan og den afrikansk-europeiske alliansen får vanskelig for å få det som de vil. Noen tror Bolton er satt på jobben for å lære de nykonservative respekt for multilateralisme. Det er nok et påfengt håp. Men det kommer tider etter Bolton.

KAN MARKEDSSTATENS tidsalder bli fredelig? Philip Bobbitt, britisk-amerikansk spesialist på internasjonal lov og militærstrategi, avviser verdensfredens mulighet i boka *Akilles' skjold* (2002). Markedsstatene blir like krigerske som sine forgjengere, slår han fast. Krigen bare endrer karakter. Intervensjonskriger tar over for grensekriger. Det har han kanskje rett i. Men intervensjonskrigene det siste tiåret har vært kortere og kostet færre menneskeliv enn kriger pleide før. Det er også blitt færre kriger, noe som kan skyldes at stormaktene ikke lenger støtter opprørsbevegelser i hverandres innflytelsessfærer. I de siste par ukene har jeg intervjuet et antall kinesiske forskere, forretningsfolk og diplomater. Jeg ble slått av hvor mye mer interessert de var i globalpolitikk enn før, særlig i spørsmål med tilknytning til Midtøsten. Deres nasjonalisme var usvekket. Det var bare å nevne Taiwan for å merke det. Men samtidig var de klar over at kyst-Kinas nyvunne velferd er avhengig av fred med resten av verden – særlig med USA. Så med asiatisk støtte til afrikansk- og europeisk-inspirerte FN-reformer – og tiltak for å regulere verdensmarkedet – er det kanskje håp om at de amerikanske og kinesiske markedsstatenes – og EU's – århundre blir mer fredelig enn det forrige.

«Nasjonen blir en global merkevare»

Dagbladet

Akersgata 49, Oslo.
Postboks 1184 Sentrum, 0107 Oslo.

TIPSTELEFONEN
22 20 00 00

SENTRALBORD: 22 31 06 00

Direkte linjer:
Sentralredaksjonen: 22 31 08 90
Vaktsjef: 22 31 07 81
Utenriksredaksjonen: 22 31 07 92
Sporten: 22 31 07 98
Deskfaktor: 22 31 07 22
Resepsjon: 22 31 08 88
Telegramadr.: Dagbladet Oslo

1000-tipset:
 1000Tipset@dagbladet.no

Kort&Godt:
 kortoggodt@dagbladet.no

På din side: pds@dagbladet.no

Telefaks:
Redaksjonen: 22 42 95 48
Produksjonen (Desk): 22 31 06 05
Annonseavdelingen: 22 31 05 05
Administrasjonen: 22 31 05 60
Økonomiavdelingen: 22 31 06 06
Kundeservice: 22 31 09 25
Kulturavdelingen: 22 31 09 66
Lederavdelingen: 22 31 05 20

Kundeservice: 800 30 100
 E-post: kundeservice@dagbladet.no
 abonnement@dagbladet.no

Dagbladsentralen: 22 31 06 82
AS Dagblad-Trykk: 67 92 75 00

UTLANDET:

New York: 275 West 96th Street,
 Apt. 21A New York, NY, 10025 USA
 Journalist: Gunnar Hultgreen
 Tlf.: 00 12 128 660 790
 Mobil: 00 16 462 663 026
 Telefaks: 00 12 128 660 791
 E-post: ghu@dagbladet.no

London: 13 Marlborough Road,
 Ealing, London W5, England,
 Journalist: Halvor Elvik,
 Tlf.: 00 44 208 567 76 29
 Telefaks: 00 44 208 840 68 13
 E-post: hel@dagbladet.no

LOKALREDAKSJONER:

Nord-Norge-kontoret:
 Strandgata 34, Postboks 469,
 9001 Tromsø.
 Tlf.: 77 66 66 60
 Telefaks: 77 65 81 80
 Skjalg Fjellheim, sfj@dagbladet.no

Trøndelagskontoret:
 Fjordgt. 82,
 7010 Trondheim.
 Tlf.: 73 52 87 09.
 Telefaks: 73 52 25 03
 Kjell-Ivar Myhr, kim@dagbladet.no
 Morten Stokkan, mst@dagbladet.no

Vestlandskontoret:
 Strandgt. 1, 5013 Bergen.
 Tlf.: 55 96 07 00.
 Telefaks: 55 32 90 57
 Leif Stang, lst@dagbladet.no

Rogalandskontoret:
 Nygt. 24, 4006 Stavanger.
 Tlf.: 51 89 61 11.
 Telefaks: 51 89 37 77.
 Leiv Gunnar Lie, llie@dagbladet.no

Telemarkskontoret:
 Nedre Hjellegt. 4, 3724 Skien.
 Tlf.: 35 53 41 90.
 Telefaks: 35 53 09 95.
 Bernt Blomquist, bbl@dagbladet.no

Sørlandskontoret:
 Markens gt. 48, Postboks 659,
 4666 Kristiansand.
 Tlf.: 38 02 11 55.
 Telefaks: 38 02 09 92
 Eivind Pedersen, epe@dagbladet.no

Dagbladet.no

www.dagbladet.no
 Dagbladets utgave på Internett.
 Utgitt av DB Medialab AS
Redaktør/adm.dir.: Rune Røsten
 run@dagbladet.no
Redaktør: Esten O. Sæther
 eos@dagbladet.no
 Kontakt Dagbladet.no:
 Epost: nettred@dagbladet.no
Sentralbord: 22 31 06 00
Direkte telefon: 22 31 09 59
 Dagbladet forbeholder seg retten til
 å distribuere innsendte innlegg i
 elektroniske formater.

PFU • Dagbladet
 arbeider etter Vær
 Varsom-plakatens
 regler for god presseskikk. Den som
 mener seg rammet av urettmessig avis-
 omtale, oppfordres til å ta
 kontakt med redaksjonen.
 • Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et
 klageorgan som behandler klager mot
 pressen i presseetiske spørsmål.
 • Adr.: Rådhusgt. 17 3. etg.,
 pb 46 Sentrum, 0101 Oslo.
 Tlf. 22 40 50 40, faks 22 40 50 55.
 E-post: pfu@presse.no